

Letnik IV.

Ilustrirani Glasnik

Št. 9.

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravnistvo.

Izhaja ob četrtnih 1. novembra 1917

Gorsko kritje ob Soči.

Pripravljanje za sprejem . . .

Ljudje od Soče.

(Spisal Stanko Bor.)

IV.

Kosca.

jutranjem svitu nisem še dobro zaprl oči, ko je začel nekdo razbijati po vratih moje podzemske vile. Prestrašeno sem planil iz polspanja na noge in vprašal, kdo je in kaj hoče.

Straža je naznanjala: Dva možakarja kosita seno na oni strani Soče, tik ob železniški progi, blizu tistega predora, ki leži našemu odseku nasproti; naj vrag verjame, da sta kmeta iz vasi na oni strani Soče, straža je prebrisana in pregleda i take najzvitije sovražne namene; laška vojaka sta, kmečko obleko sta oblekla in šla na košnjo, samo da bi mogla podnevu in neovirano in od kar najbližje ogledati naše postojanke in poročati višjim poveljstvom in topništvu; saj ni treba, da bi vstajal radi take malenkosti, samo dovolim naj, da jima na lepem in mirnem pošlje dve svinčenki — in mirna Dalmacija.

Vzel sem daljnogled in odhitel v strelski jarek.

Res, dva možakarja kosita tik ob progi, blizu predora. S prostimi očmi vidim vsak zamah kose, vidim, kako meče kosa odrezano travo v red, vidim, da sta moža oblečena v kmečko obleko, delavske hlače, belo srajco, na glavi širokokrajni slamnik. Kakor gibljeta pri košnji z zgornjim životom, bi sodil, da je eden čisto mlad, drugi precej v letih.

Nastavim daljnogled na oči.

Pozimi na gozdni fronti ob Soči.

Mlad fant je eden, stavim, da jih niti šestnajst nima. Ravno je nehal kositi, porinil slamnik nazaj, si otrl z rokavom srajce potno čelo, izvlekel brus iz tobolca in začel brusiti koso. Pogled je uprl na ta breg, na naš strelski jarek. Brus pleše kot igraje in kot sam od sebe po kosi, on

pa zre, zre na to stran, kot zamaknjen. Razločno vidim njegov mladi obraz: rdečeličen, brez mahu pod nosom, ali si samo domišljujem, ali pa res opažam, da zre otožno na to stran.

Kaj strmiš na to stran, fant? Kaj gledaš na naš jarek, kakor da vidiš na tej razrvani zemlji nekaj, kar ne more iz tvojih misli, nekaj, kar je kot težka sanja, ki si jo sanjal temno, da si bil ves premočen, ko si se vzbudil? ...

Starec kosi, kosi, kosi, se ne ozre ne na desno, ne na levo, ne na fanta, ne na našo stran. Star je, to kaže zguban obraz, votline v njem, v katerih tožijo oslabele oči, sključena postava, ki se mi dozdeva pri vsakem zamahu kot zveržena.

Starec kosi. Kot da ga ne briga, da kosi med dvema strojema, sestoječima iz stotin in stotin živih bitij — celota je stroj

se mučijo, da pokažejo izbornost materijala, iz katerega so narejeni, da oslave tovarno, ki jih je izdelala. Sto in stotisoči nožev, ostro nabrušenih, na konicah z najhujšim strupom namazanih, si reži nasproti, se bližajo eni drugim, hočejo poskusiti svojo moč — za slavo tvornice.

In ti, starec, kosiš med tema dvema strojema ... Ali ne vidiš, ali ne slutiš nožev? Glej, vsak trenutek morajo trčiti skupaj, ravno v sredi si med njimi, zgrabijo te, razmesarijo, zmlečijo, da ne ostane sledu o tebi ...

Hudo mi je zate; hudo mi je, da mi drgeče srce, ko da me je kdo zabodel in mi je dano samo še toliko življenja, dokler te ne zgrabijo noži in te raztrgajo; hudo mi je, da mi vstajajo mrzle potne srage na čelu, ko krvave; hudo mi je zate, kosec, najrajši bi skočil iz jarka in zavpil

Naša opazovalna straža v visoko ležečih gorskih postojankah.

— ki hočeta drug drugega uničiti. Ko ga gledam in gledam in mislim na ta strahotni stroj in mislim, kako segajo nožje stroja na tej strani Soče na ono stran, kako pohlepno sika stroj na oni strani, bruha iskre, tuli, rjove in izteza svoje železne, ostro nabrušene roke na to stran, ko ga gledam in mislim na strahotni stroj, mi je tesno pri srcu. In že zazveni v ušesih rezek žvenket, ko da se je par nožev stroja na oni strani Soče dotaknilo nožev stroja na tej strani. Ha, pomisli, od morja pa gori do Krna na vsakem bregu naše bistrre reke po en strahoten, zlokoben, velikanski stroj; stoteri parni kotli v obeh strojih — nasičeni vpliva — se

hočejo razpočiti od prevelike napetosti, ker morajo proizvajati tako ogromne parne sile; jermenje v obeh strojih ropoče, železo tuli, nožje votlo bobnijo, se satansko režijo, segajo vedno dalje in dalje, so vedno bližje eden drugemu, na mestih so se že sestali, rezko butili eni ob druge in

iz vseh svojih moči, da te opozorim in rešim. In če padem pri tisti priči mrtev na tla — vseeno, samo, da te opozorim in rešim, rešim ...

Ali glej, ne ganem se od strelske line, z daljnogledom v roki gledam nanj ...

Starec mirno kosi ...

Mislim, kako sem vržem v mladih jutrih koso na ramo in odšel na travnik, in oče je šel in brat je šel. In danes so vržli doma mati koso na ramo in šli osamelim kositi na travnik — očeta ni, bratje smo na vojski. In kosijo mama, kot ta starec kosijo ...

Mislim, kako sem hodil po sočni Savinjski dolini, gledal kosce, prisluškoval petju kos, opazoval skrivljene hrbte koscev ...

Mislim, kako sem gledal kosce po zeleni Rožni dolini, otožen sedel na občestni kamen in jih gledal, gledal, gledal, kot tebe sedaj, kosec od bistrre Soče, kosec, kosca, nesrečna kosca, ki ne vidita nožev, ki se vama bližajo od obeh strani ...

»Ali naj streljam?« je nestrpnost vprašal mož na straži. Iz nestrpnosti bi lahko sklepal, da je vprašal že najmanj desetkrat, pa sem ga vseh desetkrat preslišal.

Zdrnil sem se, naglo odložil daljnogled in ga pogledal. Ne vem in ne morem

povedati, kaj je bral iz svojih oči, ali da me je široko zazijal, odprl usta in stopil korak od mene, vem.

»Poglej! In ... in — streljaj!« sem skoro zavpil in mu potisnil daljnogled v roko.

Slepo in naglo je ubogal. Dolgo časa je zrl na drugo stran, potem mi je molče podal daljnogled, potegnil puško iz strelske line in jo prislonil k nasprotni steni ...

Pod Učko goro.

(Dalje.)

Slika iz časa francoske vlade. — Lea Fatur.

»Pijan si bil bedak in si sanjal.«

»Šibica se ne zmoti. Kranjec je hodil s svojim očetom po kraju, kjer bi bil moral biti zaklad. Pri velikem hrastu začne migati šibica ... Kopljeta — ne izkopljeta kakor kamenje. — Tisto leto pa je treščilo v hrast — v njegovem pepelu so našli raztopljeno srebro ... Vrag čuva svoje zaklade ... Šel sem tudi v gadjo jamo ... To vam je groza, kača pri kači, kraljica ima krono na glavi in zlat ključek v žrelu, je debela kakor morski som in strašna kakor devet zmajev. Med kače moraš stopiti, vzeti kraljici ključek iz žrela, potem se izpremeni kača v lepo devico in pokaže črna, železna vrata ... Odpres z zlatim ključem ... Tam je uskoški zaklad, tam je lepa devica, ki te objame ...«

»Dedec stari, da te ni sram,« je kriknila žena, »objamem te jaz s palico ...« Mož pa je nadaljeval vneto: »Grem s sosedom Matetom iz Brajde.«

Mesec je bil v zadnjem kraju, morje črno in jezno. Komaj, komaj, da sva pripela čoln na školjič. Bližava se gadi jami ... Pomačaj sveti Rok! ... To vam zapiskne v zraku — v strahu pozabiva zarotilnih besed — cela jata razljučenih kač skače na repu stoječa za nama, midva po obrežju — kače se izpremene v velike pse z gorečimi očmi, volkodlaki in vodomci ...«

»Ves razpraskan in raztrgan je prišel domov,« je vzdihnila Tonka, njen mož pa je poškilil v Pompilija in šepetal: »Še so zakladi in dobiti jih je treba. Zakopali so jih ljudje tudi takrat, ko so prihajali Francozi, — pravijo, da je bil zaklad v jami, kjer stoji Bedina hiša, — ona hiša je namreč na jami, iz jame pa gre hodnik na morje, tako mi je pravil moj oče ...«

Zivo je planil Pompilio: »Jama!? — Skrta pot?« — Ali Tonio se je smejal iz vse duše in Tonka je rekla jezno: »Če ste pametni, ne poslušajte bedaka, on si izmišljuje vse sproti, njemu je pod vsako hišo jama in vsaka jama je skrivališče zakladov.«

»Domačini so pa vendar skrivali zaklade, to sem že slišal na Francoskem,« —

je pripomnil Pompilio lakomnega pogleda.

— Gostilničar je kimal, žena je vzrastla jezno: »Kakšne zaklade naj bi bili skrili? — Bežali so res ljudje strahoma, zlasti prvič, ko so prišli Francozi, poskriti pa tudi takrat niso imeli kaj posebnega, dolga leta vojne so spravila deželo v siromaščino. — Zdaj pa izgublja denar ceno. Kak zlat ali srebrnjak dobiš še od mornarjev, sicer je večinoma bakreni repar po rokah. Odkod denar, ko stoji večinoma vse — samo nabiranje novincev se vrši redno, za to, da ne gredo fantje iz dežele, se skrbi — vendar beže obrtniki preko meje, ker so bili oproščeni vojaščine, zdaj pa mora vse, vse pod orožje.«

»Res je to,« je pritrdil Tonio. »Zlata in srebra ni skoraj nič v deželi, razen angleškega. Avstrijski papirji so prepovedani, neveljavna je kupčija in pogodba, ki je plačana z njimi, iščemo in jemljemo

jih pri bankirjih in trgovcih, Ilirec ne more ne plačati, ne terjati, kar ima v Avstriji. Zdaj je prišla v Ljubljano komisija za urejevanje totranskih in onotranskih terjatev in dolgov. Raztrgana je skupnost dežel, katere so vezale stoletne vezi, stara pota trgovine so zaprta, nova še niso ustaljena — čez par let se bo pač širilo tu blagostanje — za sedaj pa ne boste našli tu zakladov, Pompilio.«

»Ne?!« Skrito je šinil usmev preko strastnega obraza. Kaj ga ni že našel? — Zaklad pod Učko. Zaročena je, kaj njemu to mar? — Koliko vezi se je razdrlo v času revolucije in cesarstva ... Vse je novo, vse je prevel duh svobode, — zakaj bi se držali tu zastarelih nazorov o večni zvestobi? — Zaklad je pod Učko. Čudno leži malo selo pod pečino nad Preluko, tri hiše in borno polje. Izgnanci so se naselili tam, trije izgnanci,

Donašanje pitne vode po strmih alpskih gorah na laškem bojišču.

trije sumljivi ljudje. Tonio je dobra duša, Tonio je slepec... Pompilio vidi in sluti, si pomaga do visoke službe in krasne žene.

III.

»Stopil si v vilinsko kolo in zmedle so ti vile razum, tavaš okrog in ne veš, kje si.« — Prav ima Bradašina: čarovita divja pokrajina je polna čarovnic. Zaklad je pod Učko, čuva ga desetoglavi zmaj, staro poštenje, čuva ga vitez kapitan Marko. Pompilio nič ne ve, kdaj in kako mu mineva čas. Že je leto, kar je bil prišel na Reko, a nič si ni opomogel, nič ni izvršil, komaj da opravi redoma svojo službo. Saj mu šumi po glavi in srcu, ga podi v staro Kastvo, ga vleče v Preluko, ga spremlja na poti v Karlovec in Trst — Vida. Plašno se približa zamišljenemu Margaritina senca, boleč otrokov jok se oglasi — toda sence neljube nekdanjosti prepodi beseda, polna čudovitega čara — Vida.

Čoln hiti od Reke na Preluko. Jeseni,

in pristan, tam vodi stezica med rdečim brinjem in robidami, vije se grapava navzgor do Kuka, do skale velikanke, nanešene od vil, cepi se tam na tri roke: Prva vodi k samotnemu selu nad Kukom, druga k vrelcu, ki priteka iz srca Učke gore, kamor hodita po vodo Vida in Darinka, tretja se vije na dom orlov in sokolov, na Učkin raznešeni vrh.

Morje ziblje skale v Preluki, ziblje v njem zasidrane ribiške čolne in vprašuje: Po kaj hodiš, carinar, na Kuk? — Zasovražena je tvoja suknja, mrzek je inostranec domačim, izprošena je lepa Vida!

Ali ljubezen upa, strast želi... Izpremenilo se je mnogo v teku leta v zunanjem svetu, izpremenilo se je tudi v malem krogu. — Napoleon je nabral armado, pred katero se trese Rusija, ki se je upala izzvati jezo mogočnega. Na Ruskem, v Aziji zada Napoleon Angliji poslednji udarec, potem bo vladala svoboda vsemu svetu.

Potreba velike armade je klicala Na-

oni poslušajo podpihovanje Avstrijcev, jemljejo angleško zlato in pojejo o svojem kraljeviču Marku.

Visoka hiša v Kastvi je zdaj dom žalosti, tiho selo nad Preluko je dom hrepenenja. Pošte gredo od mesta v selo, polne sovraštva, bodeči noži, solze gredo od sela v mesto, solze nedolžne, užaljene duše. Nikdar ne bo dobro zate, Vida — pojdi, zapusti ta kraj z možem, ki te ljubi...

Ne še? ... Prišel bo čas... Še ni najhuje, še ni umrl Marko... Kastlić je našel grob v globokem morju — pravijo vsi, da mu je naredila Beda. Marko je izginil, dasi pozna postavo, ki prepoveduje, da bi se umaknil iz svojega okraja, ne da bi vedel za to predstojnik okraja.

Vsak okraj mora dati gotovo število vojakov — ako manjka kakšen, počaka njegov oddenek. Vojak ne čaka dolgo, odgovorna je občina in očetova hiša za begunca — kazen gre od dvesto do petnajstisoč frankov, morala bi jo bila plačati

Kastička... Oglasil se je mlajši sin, Markov brat, ne da bi vedela mati, je odšel v Ilirijo — menil je revež, da je rešil brata in hišo — toda Marko služi Angležem — je zapadel smrti, njegovo imetje poginu. Videli boste vsi, mali in veliki, kam pride, kdor se ustavlja mogočnim Francozom.

Sicer trdi Tonka, da vozi Marko samo po Srednjem morju, da bi bil neumen, da bi prišel sem. Toda Tonka ne ve, kaj je ljubezen, ne ve, kako kličejo rjave oči preko morja. In priklicale ga bodo...

Morje šumi. Ne vidiš mladih žensk po Kastavščini, pokritih s črnim robcem? Vdove so, ki niso imele moža, vse življenje žaluje Kastvanka za ženinom, zaman bi bila Pompiliju Markova smrt.

Imamo vlado in oblast, imamo carinarske oči. To selo je skrivaško gnezdo. Bedina hiša je vzidana v skalo in tamkaj, pravi Bradašina, je jama, ki skriva zaklad. Večkrat že so izginili begunci in skrivači brez sledu. Kam?

In Bedino premoženje, kje je? — Ni zlatnine, ni denarja, samo par bal platna in nekaj plaht. Vendar hodijo že pol stoletja Primorci in Kranjci k vračaricam. Vedno se vali dim iz strehe babe Bede, vedno meša in mrmra, vedno suši in spravlja Kata. Ničesar ne trošijo — vse pridelujejo. Ded dela opanke, ogljari in ribari. Zet mornari in izdeluje vesla. Vida prede in tke. Stari Andre in Rok hodita na morje — Bog ve, zakaj samo do Lo-

Cesar Karel pri svojih bojovníkih na fronti: Obisk v Vipavi.

pozimi in pomladi. Poletni žar, jesenske vihre, niso ustavile plamenečega srca. Včasih spremlja Pompilia ves obupani Tonio, ki ne more in noče umeti nakane tovariša, ter ga svari in se boji. Zaman, Tonio. Devojka mora biti Pompilijeva... Zvijajača, vztrajnost, nasilnost pridejo do zaželenega cilja. — Žarko sije poletno solnce. Močan obmorski duh veje po nabrežju, razbelile so se skale, oseka odkriva dom ribic, razgrinja alge. Lahno se ziblje čudovita morska ravan, nosi lesove od bregov do bregov. Na veliki topničarki pred Reko vihra francoska trikolora, mimo nje hite ribiške ladje, lošinske male barke.

Čoln hiti od Reke na Preluko. Sam sedi v njem Pompilio, uravnava malo jadro, se ozira v svoj cilj. Morje se zajeda v stari, že Rimljanom znani kamenolom

poleonove podanike v orožje. Umaknil se je novačenju, kdor se je mogel — umaknil se je tudi kapitan Marko. Angleško ladjo vodi, skrivaško blago izkrčuje. Mnogo ladij in blaga so že zajeli Francozi Angležem — ali vedno nove pošiljajo Angleži, vse z oboroženim moštvom. Vsak angleški mornar je francoski sovražnik, če je na angleški ladji Ilirec, je upornik.

Večkrat se vnamejo boji med francoskimi stražnimi korvetami in angleškimi briki. Premagano angleško moštvo gre v ječo, kapitan izgubi brod — zasačen Ilirec gre v smrt — v smrt Marko...

Strogo postopa vlada z begunci, pa ne ukloni trmasti glav. Izurjeni mornarji so Primorci, svet ne pozna boljših, pa zaman jih vabi oglas v cesarjevo mornarico. Ne mami jih obljuba, ne straši jih kazni,

šinja? Darinka gre večkrat z očetom na Kranjsko po predivo. — Oh! počakajte! — Stopil bo carinar pred vas — ali Vido — ali vi vsi v pogubo... Ni tako nemumen Pompilio, dasi ga slepi ljubezen... (Dalje.)

Tadej Kosciuszko spomenik v Krakovem. (Ob 100letnici njegove smrti. Rojen l. 1746.) Po vojaški izobrazbi je vstopil v vojno Severne Amerike (l. 1775—1784) ter postal generalni major; povrnivši se v domovino, je vstopil z isto častjo v poljsko armado. Povodom razkosalne vojne Poljske (1794) je bil pri Maciejevicah ranjen in prišel v rusko ujetništvo. Po izpustitvi je odšel v zapadne države in se nastanil v Švici v Solothurnu, kjer tudi umrl. Njegovo truplo so čez leto dni prepeljali v Krakovo in je položili v grobnico poljskih kraljev. Njegova ideja o svobodni Poljski je tlela do današnjih dni. Se-li svoboda tudi — uresniči?...

Poziv!

Ljubljenca slovenskega naroda, dr. Janeza Ev. Kreka, nam je vzela nemila smrt; njegovih idej pa ne vzame nobena smrt, ne zatara nobena sila. Po čemer so hrepeneli že v davnih časih najplemenitejši rodoljubi, kar so pripravljali najbistrejši duhovi, kar je nezavedno tlelo v vseh slovanskih srcih, to je vzplamtelo zadnje dni v mogočen kres, ki je ožaril ves slovanski jug, kres, zažgan od ognje-vite Krekove besede, ki je vtelesila v silnem duhu spočeto idejo svobodne jugo-slovanske države pod habsburškim žezlom. Ta ideja živi in gori v vseh slovanskih srcih, kar jih ni še okužil hlapčevski duh, kar jih ni še pohujšala sebična zavist.

Po načelih krščanske vere, da so ljudje vsi bratje, vsi enakopravni, da je sužnost Bogu in poštenim ljudem zoprna, je zahteval veliki rajnik tudi za svoje ro-

jake svobodo in enakopravnost. Kaj čuda, da je tako pravična, tako krščanska, tako človeška zahteva hipoma prešinila vsa slovenska srca, namah zedinila in združila vse slovenske stranke! Misli in želje vseh Slovencev je izrekla Krekova beseda, in Krek je postal vseh Slovencev klicar in zaščitnik in vodja.

Vse svoje velike dušne in telesne moči je posvetil ta veliki mož ljubljeni domovini; zanjo je naposled dal svoje življenje. In Slovenci so to spoznali; dokaz je bridka žalost po vseh krajih, koder biva slovenski rod, dokaz veličastni pogreb. Spomin Krekov bo živel v slovenskih srcih vekomaj. To pa ni zadosti. Veliki rajnik je ljubil svoje rojake ne samo v srcu; delal in trpel je zanje vse žive dni. Bolj kot njegove-muspominuje treba Krekovega spomenika Sloven-cem, da vsaj

nekoliko izkažejo v dejanju svojo hvaležnost, da poplačajo nekoliko svojega dolga svojemu dobrotniku. Treba je spomenika v dokaz, da znajo Slovenci častiti svoje velike može, da bodo vedeli pozni rodovi, komu so hvalo dolžni za svojo rešitev, da bo imela mladina pred očmi zgled, kako se pridobiva vsega naroda hvaležnost in ljubezen.

Podpisani odbor si je postavil nalogo poskrbeti, da se dvigne v beli Ljubljani dostojen spomenik dr. Kreku, in z zaupno prošnjo se obrača do vseh Slovencev in tudi do drugih Slovanov, ki so poznali, ki so čislali in ljubili rajnika, da prispevajo po svojih močeh v dosego blagega namena, da se počasti spomin velikega moža.

V Ljubljani, 20. oktobra 1917.

Odbor za Krekov spomenik:

Dr. A. Korošec, načelnik »Jugoslovanskega kluba«, častni predsednik. — Dr. Fr. Detela, vladni svetnik, predsednik. — Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski, podpredsednik. — Dr. Fr. Jež, tajnik. — Ign. Zapolnik, blagajnik. — Anton Kristan, Bogumil Remec, Oton Zupančič, Rihard Jakopič, Mihael Moškerc, odborniki.

Po svetu.

Državni zbor.

Zadnji dnevi v državnem zboru so bili precej vroči. Šlo je vladi za to, da dobi večino poslancev za proračun. — Finančni minister je pojasnjeval denarni položaj v državi in kot zelo neprijetno prikazen omenil preveliko množino papirnatega denarja, ki nima pravega kritja. Opozarjal je na to, da treba v sedanjih razmerah velike varčnosti, ker čim večje so državne potrebščine, tem več treba naročati papirnatega denarja pri avstro-ogrski banki. Po ministrovem mnenju treba tudi vzeti veliko novega vojnega posojila, da se zmanjša denar v notah, ki kroži med prebivalstvom.

Državni proračun je bil v zbornici sprejet, glasovalo je zanj 243 poslancev,

Kosciuszkova soba v Rapperswilskem muzeju.

Kripta s Kosciuskovim srcem.

proti pa 170. Proti dovolitvi proračuna so glasovali tudi vsi jugoslovanski poslanci, ker se vlada nič ne ozira na njih zahteve. Vlada pa je dobila proračun samo za štiri mesece, ne za šest, kakor je sama predlagala, ker Poljaki so bili dobili samo za štiri mesece. Po novem letu bodo v tem pogledu zopet novi boji. — Izmed slovenskih poslancev sta pri razgovoru v državnem proračunu govorila poslanca dr. Korošec in Hladnik, ki sta označila zahteve Jugoslovancov in pojasnila, kako se nam sedaj godi v državi, kateri se jugoslovanski narodi v vojni neprimerno žrtvujejo: z junaštvom v borbah, z imetjem in s svojim življenjem.

Z bojišč.

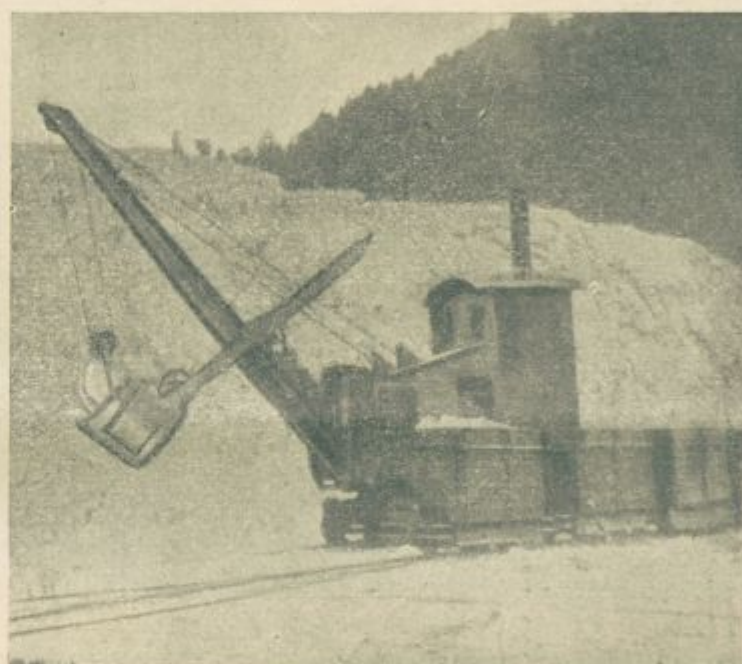
Napad proti Lahom.

Dne 24. oktobra so pričeli združeni Avstrijci in Nemci z napadi proti laški armadi. Ob 7. zjutraj so pričeli topovi svoje uničevalno delo. Glas topov je segel čez našo deželo, tudi v Gradcu so čuli

Vendar pa nekatere sovražne države niso dale dovoljenja, da bi smeli zastopniki na pot, zato so posvetovanja v Stockholmu padla v vodo. — Tudi papeževa mirovna nota ni našla nikjer tistega resničnega odmeva, ki ga zasluži, ker je tako nagloboko zastavljena in tako potrebna sedanjí Evropi. Miru ni, ker se nikdo ne mara postaviti na papeževu, to je na krščansko stališče pravičnosti in ljubezni. Kar je svet zadnje stoletje sejal, to sedaj žanje. Iz javnega življenja je izrinil Boga in njegovo najvišjo postavu, sam sebe je postavil za malika in takoj so se pojavile strasti človeškega srca, ki jih nihče ne more ukrotiti, ako mu ne pomaga Oni, ki je ukrotil tudi vihar na morju. — Ob groznem trpljenju, ki ga morajo prenašati ljudje v vojni in doma, sili med mnoge črna misel otopelosti in obupavanja. Kristjan, ki v Boga veruje in vanj zaupa, nikoli ne obupa. Begajo ga sicer črne misli, toda on jih z molitvijo prežene, kjer dobi moči, da prenaša svoje težave, zaupajoč božji previdnosti, in prepričan, da dogodke

ne more trditi o drugih prometnih sredstvih. Na različnih frontah velikega vojnega torišča je zaposleno mnogo letalcev. Samo generalni štab pozna njih imena in število. Začetkoma vojne jih je bilo pri posameznih armadah malo, zdaj rečemo lahko, da se je njih število podeseterilo. Znano je, da je izvežbal nemški letalski mojster že pred letom 2000 letalcev, in to med vojno. Nič ni smešnega na tem, če nam obetajo Američani, da bodo zgradili v teku leta 20.000 letal — oni zgradijo lahko dvakrat toliko letal, če si naročijo kalupe iz Angleške in Francozke in če izpreme pet največjih tovarn za avtomobile za par tednov v tovarne za izdelavo letal.

Tudi ako se konča vojna, preden bo dogotovljeno nameravano število letal, in če se vpoštevata, da bo postavila država mnogo letal na razpolago armadi za vežbanje v časih miru, bo ostalo vendar še vedno precejšnje število letal, ki se bodo uporabila gospodarstvu v prid. Vojujoče se države snujejo že zdaj načrte za uporabo letal, iz Amerike in iz Italije prihajajo celo poročila o zračni pošti, ki se je uvedla za poskušnjo med obe-

Rudokopni bager-stroj v službi vojske.

Ker primanjkuje delavcev, se poskuša kriti potrebščine potom tehnike. Slika kaže, kako pograbi stroj do 30 centov materiala in kako ga (desna slika) izsuje v pripravljene vozičke. En sam stroj, pri katerem zadostujeta za opravljanje le dva človeka, opravi v 12 urah več kot 200 delavcev.

grmenje. Kmalu nato je v vihuri, v dežju in snegu udarila naša pehota na sovražnika, ki se je pripravljen trdovratno branil, opoldne pa je bila bojna črta sovražnikova med Rombonom in med Avčami na več krajih prebita. — Naši polki so zasedli Bovec, južno so nemške čete vrgle sovražnike nazaj. Višine zahodno od Volč in severovzhodno od Avč so bile zvečer v oblasti zaveznikov. Na Banjski planoti se je sovražnik prvi dan trdovratno upiral. Boji so se vršili tudi na gori Sv. Gabrijela, pri Gorici in na Krasu. Prvi dan so ujeli naši nad 10.000 vojnih ujetnikov. — Na ruskem bojišču je razen pri Rigi vse bolj mirno. Pri Rigi Nemci napredujejo in zasedene kraje utrjujejo. — Francozi in Angleži napadajo z vso silo na Flanderskem in na Francoskem, pomalem sicer napredujejo, vendar večjih in odločilnejših dogodkov ni zaznamovati.

Delo za mir.

Delo za mir med vojno je zelo težavno. Z veliko silo so se vrgli prvi na to delo socialni demokrati in povabili v Stockholm svoje zastopnike od povsod.

na tem svetu le tedaj prav in vsestranski resnično presojamo, ako ne pozabimo, da s smrtjo pričnemo novo, lepše življenje v Bogu. To je zmagaja, ki svet premagaja: naša vera!

Razno.

Promet po zraku. Zdaj ustavljajo lahko vojni in drugi dogodki pošto in železniški promet — po vojni se bo razširil promet po zraku, ki bo bolj neodvisen od težav, ki jih imajo prometna sredstva na trdih tleh. Alfred Nervö premotruje prihodnost svetovnega prometa po zraku in izvaja: Prva očita posledica vojne, ki se bo pokazala po sklepu miru, bo uvedba vsakdanjega prometa po zraku. Ta uvedba bi se bila kajpada uveljavila s časom tudi, če ne bi bilo vojne, ne da se pa tajiti, da je pospešila vojna izdelavo letal in zrakoplovov v tako veliki meri in dovršenosti, da se nam še sanjalo ni o tem. Današnji zrakoplovi odgovarjajo povsem zahtevam, ki jih stavimo na stalno prometno sredstvo, in imajo še to dobro, da bodo ob koncu vojne pripravljeni za uporabo, kar se

ma deželama in ki se je baje dobro obnesla. Velikopotezen je načrt lorda Montagu, ki hoče uvesti redno zračno pošto med Angleško in Indijo. Načrt narekuje letalcem, da vzamejo za polet v Indijo bolj južno smer in za povratno pot bolj severno smer. Po možnosti bi morali leteti nad kopnem, ker nudi to v sedanjih razmerah vendar večjo varnost; seveda preleti letalec vendar velik kos svoje poti nad morjem. Pot je začrtana tako: Od Londona do južnega konca Angleške, od tam nad Biskajskim zalivom ob bregovih Španske in Portugalske do Gibraltarja. Od tu ob severno-afriškem obrežju, nad Malto v Aleksandrijo. — Drugi veččaki menijo, da bi bila bolj primerna proga: London—Calais—Marseille—Neapolj—Kreta—Aleksandrija.

Za nočne polete ni lord Montagu vnet. On meni, da je za sedaj prenevarno in ne pomeni posebnega dobička na času. Sam dnevni polet bi prihranil že tako mnogo časa, ki ga izgubi sicer pošta, ko mora čakati brod na železnico in naobratno. Vožnja bi bila na drobno tako razdeljena: Odhod iz Londona ob sedmih zjutraj. Prihod v Marseille ob dvanajstih in 36 minut opoldne. (625 angl. milj). V Mareillu stoji zračni brod

eno uro. V Neapolj pride zvečer ob šestih, (Pot znaša 1110 angleških milj.) — Drugo jutro odleti zračni brod iz Neapolja do Krete, tja pride in počiva opoldne, odleti in pride zvečer v Aleksandrijo. Tretje jutro odleti iz Aleksandrije in se ustavi zvečer v Basri. Četrty dan preleti pot od Basre do Bandar-Abbas in nočuje v Korachi.

Tako bi naredila zračna pošta v štirih dneh 4560 angleških milj. Za polet bi rabila v celoti 393¼ ur in vsega skupaj 83½ ur. Najhitrejša poštna zveza med Angleško in Indijo je znašala doslej 14—15 dni. Načrtana je tudi nadaljnja zračna pot ob obrežju Siam v Singapore in od tam mogoče v Avstralijo, kar bi pomenilo pridobljenih 23—24 dni.

Ko bodo izkusili to zračno zvezo, bodo vzdrževali promet noč in dan, ustavil se bo samo toliko, da bodo premenili za potrebo letalce. Ako se uresniči vse to, bi imel London zvečer pošto, ki je odletela zjutraj iz Indije.

Umevno je, da se snuje tudi stalna zveza med Evropo in Ameriko. Težave so tu mnogo večje, ker gre za dolgi polet nad morjem; moderna tehnika pa je prevladala še večje težave, kakor je ta. Vsi veščaki so mnenja, da bi bilo najbolj primerno, da bi nastanili v gotovih presledkih v Atlantskem oceanu velike ladje postajnice, ki bi imele tako velikokrovno ploskev, da bi se spuščala letala nanjo. Čas poleta od Evrope do Ame-

rike traja 16—20 ur, toliko časa leti že marsikatero letalo; pomisliti je treba tudi, da se bodo naučili letalci uporabljati ugoden veter, in bodo tako varčevali z uporabo stroja in da se bodo ravnali poleti po ugodnem ali neugodnem vetru. To bo poglobilo opazovanje vremena; opazovatelj bo svaril letalca pred vetrovnimi vrtinci, da bo letalec v stanu kreniti še pravočasno s svojim brodom v drugo smer, po zračnih valovih. Veščaki v Ameriki računijo na to, da bo hodila letalska pošta vsaj 300 dni v letu neovirano svojo pot.

Zrak in prostor nad nami je bil doslej prost. Zdaj se govori, da bodo izdelali mednarodne postave, ki bodo prisvajale posestniku

Zemljevid za razpogled bojnih točk povodom avstrijsko-nemške ofenzive proti Italiji; boji se vrše vzdolž cele soške črte.

zemljišča pravico do zraka nad zemljiščem v višini do 800 metrov. Nato prideta dve plasti zračne višine v postavne določbe: V višini 800—1600 metrov bi smela leteti samo letala, ki prevozijo do 12 kilometrov na uro, in letala, ki prevozijo 125—200 kilometrov na uro. Letala, ki se bodo gibala v taki višini,

Spominjajmo se padlih in —

bodo prisiljena, da zaglušijo brnenje svojega motorja, ki plaši živino in razburja ljudi. V določbe pride tudi morebitna škoda, ki bi

— darujmo za reveže.

jo povzročilo letalo kraju ali poslopju, nad katerim leti.

Kar živi človek, je stremil za tem, da se dvigne s ptico v zrak. Po tisočletnem razvoju — po mnogih žrtvah na ljudeh in blagu — gledamo zdaj z občudovanjem železnega ptiča, ki se giblje tako sigurno nad nami.

Vožnja po zraku bo bržkone premagala tudi težave, ki jih delata ladjam na morju vreme in led. Ameriški kapitan Robert

Barlett, ki je bil rešil s svojim »Neptunom« severno ekspedicijo Mr. Millana, je izjavil dopisniku »Newyorker-Heralda«, da je njegovo prepričanje, da bo polet preko severnega pola najlažje pot okoli njega. Menil je, da bi preletel letalec iz Grönlandije, v neustavljenem poletu, 2800 kilometrov dolgo zračno pot do kapa Čelevschina v Sibiriji. Več ameriških letalcev je sklenilo, da poskusi prodreti s tem načrtom.

Ko bo enkrat uvedena zračna redna pošta, bo sledil tej tudi redni promet blaga. Mogoče, da postane s časom marsikatera železnica nepotrebna — recimo preko visokih vrhov — ker bi prenašali zrakoplovi ceneje tovore; tako bi postali marsikje nepotrebni dragoceni mostovi. In kdo ve, kaj še! — Prostor tu doli se krči, uporabil se bo za druge potrebe; nad nami je še prostora dovolj...

Obolenje vsled utrujenosti.

»Utrujen človek ni več tisti, kot je bil poprej,« piše neki švedski zdravnik, — »izpremembe so njegove posebne lastnosti, njegov okus, njegova vsprejemljivost za zunanje vtise, njegova nagnjenja — vse se je izpremenilo na njem. Preutrujen človek, ki hodi danes po polju, ki se bije danes po jarkih, ki se najde danes v vseh poklicih — ni več tisti, ki je bil nekdaj, pred vojno, pred presilnim naporom naših dni. Ako se nam predstavi s svojo staro posetnico — vara nas in sam sebe.«

Omenjeni zdravnik je postavil za vzgled deklico, ki je študirala na univerzi in je bila prvo leto vedra, pridna in odločna dijakinja. O počitnicah je vstajala vsak dan ob petih, je pospravila, prala in gladila in opravljala sploh vsa hišna dela, ker ni imela mati dekle. Ker si je napravila o počitnicah tudi obleko za prihodnje šolsko leto, ni imela nobene ure za oddih. Tako se je vrnila neodpočita v mesto. In tu so opazili kmalu spremembo na nji. Dekle, ki ni kazalo nikdar poprej plašljivosti, se je balo samote; zvečer se ni upalo samo preko stopnic. V svoji sobi je pogledala vselej, ko je prišla domov, pod posteljo in za pečjo, v strahu, da bi ne bil tam skrit kak rokovernjač. Noč in dan je preživela v strahu. V učenju je zastajala, ni pa kazala, da bi ji to k srcu šlo; sploh ni kazala več smisla za prihodnji poklic, ki si ga je bila izvolila, njena glavna želja je bila, da bi se zabavala — kar se ji pa ni posrečilo, ker je obudila vsaka stvar v nji nekak strah. Druge počitnice ni bila doma zmožna za delo. Bila je večinoma na prostem in je spala dosti, delala je malo na vrtu. Odpočila se je dušno in telesno in začela novo šolsko leto sveža in zdrava. Ni se bala več tmine in stopnic, v učenju je tekmovala zopet s svojimi tovariši.

Neka plašljivost je zdaj znak nas vseh. Živimo v času udejstvene groze — kako bi se ne bali vsak čas, da se nam nameri to in ono zlo? — Vsak prerokuje rad slabo, kdor obeta kaj dobrega, vidi samo neverne obraze. Mogoče, da je to res nasledek naše preutrujenosti. Vse preveč je prišlo na nas. Se nismo prenesli ene neugodnosti in nesreče, že se vali druga na nas. A če je plašljivost posledica utrujenosti, kaj naj rečejo vojaki v jarkih? — Ali nastopa ta nasledek le bolj pri ženskah? — Ako jih pogledamo, kjer čakajo v dolgih vrstah pri živilih, vidimo, kako so vse nemirne. Vsaka bi prišla rada prej na vrsto, vsaka se boji, da ne bo zmanjkalo, da

ne bo mogla skuhati kosila... Gleda otroke in srce ji stiska strah: umrli bodo gladi... Gleda ranjenega vojaka in duši jo v grlu: Tak se bo vrnil sin, mož, brat... Pri kupovanju in delu nekak nemir, hlastanje. Ni jih več tistih dobrodušnih širokih in mirnih obrazov. Vse upada, vse gre negotovo, svojo negotovo pot. In hlastanje pri jedi!... Večina ljudi je naglo, s strahom... Saj čujemo vedno, da bo lakota zmeraj hujša in vidimo, da nam izginja živilo za živilom izpred oči. Po listih pišejo na dolgo in široko o živilih, ki se ne dobe, ki niso dostopna navadnim ljudem, kar vpliva silno razdražljivo. Ako prinese kak človek jerbas hrušk berač, ki jih ni kupila poprej živa duša, se vsuje cel roj ljudi okrog jerbasa in plačuje ničvredno blago, kakorkoli, samo da dobi. Jasno je torej, da so popolnoma izpremenjene razmere izpremenile tudi ljudi popolnoma. Nismo več tisti in ne bomo več nikdar, ki smo bili, preden je prišla nad nas, pred stoletji prerokovana, grozota... Dolga leta miru nam ne bodo več izbrisale iz spomina dušne in telesne muke teh let vojne; nasledki bodo stali vedno jasni in živi pred nami. Mi smo zmučeni in trudni in ne moremo več razločevati med resnico in med slikami, ki nam jih riše ubita duša. Kje so dnevi počitka in miru?

GOSPODINJSTVO.

Ponarejena smetana. V litru mleka ali mlečne raztopine kuhaj 8 dkg zdroba (pšeničnega), 10 dkg sladkorja in ščepec soli; ko se je zdrob napel, odstavi lonec in tepi goščo s šibico toliko časa, da bo vsa penasta. To peno se porabi lahko namesto smetane za jedi iz sadja.

Bobi iz mezge. Mešaj 15 minut rumenjaka, 8 dkg sladkorja in žlico sadne mezge, primešaj beljakov sneg, 12 dkg moke, ščepec soli in končno žličko kvasnega praška. Namaži pekačo z voskom, devaj z žlico kupčke in peci 5—8 minut. Vročina naj bo zmerna.

Razglednice in večje portretne slike

pokojnega dr. Kreka

ima v založbi uprava Ilustriranega Glasnika (Katoliška tiskarna). — Razglednice stanejo: 1000 kom. K 80—, 500 kom. K 45—, 100 kom. K 10—. Portretne slike: 100 kom. K 150—, posamezne slike K 20. | Ves dobiček je namenjen skladi. Z ozirom na za Krekov **spomenik** požrtvovalen namen, je želeli, da naroče vse slovensko čuteče trgovine omenjene razglednice ter da opozarjajo občinstvo nanje. Prodajna cena posameznim razglednicam je 14 vin.

	Framydol je sredstvo, ki pomaga rasti las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.	
	Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetje 35 vin. več.)	
Naroca se pri: IVAN GROLICH, drogerija pri angelu, BRNO št. 365, Moravsko.		

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR